

KEN BOOTH VE İNSANİ GÜVENLİK:

ÖZGÜRLEŞME KAVRAMININ GÜVENLİK ÇALIŞMALARINDAKİ ROLÜ

FUAT EMİR ŞEFKATLİ

Araştırmacı ORSAM

“

1943 yılında doğan Booth, İngiliz uluslararası ilişkiler ve güvenlik literatürünün oluşmasında oldukça etkili bir teorisyendir. Booth'un akademik kariyerinin dönüm noktası, Aberystwyth Üniversitesi Uluslararası Politikalar Bölümünde Edward Hallett Carr Profesörlüğü görevi olmuştur. Bu pozisyon, Booth'un uluslararası ilişkiler alanında kendisini kanıtlamasına ve etkili araştırmalar yaparak adını duyurmasına zemin hazırlamıştır.

”

Ken Booth, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları alanlarında, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, önemli teorik katkılarda bulunmuş bir akademisyendir. Booth, güvenlik kavramını yeniden tanımlamak ve genişletmek için "özgürleşme" (*emancipation*) kavramını öne sürmüştür. Akademik kariyeri boyunca güvenlik kavramının sınırlarını zorlayan Booth, kavramın öznesinin ve etki alanının genişlemesinde ve derinleşmesinde itici

güç görevi gören eserler yayımlanmıştır. En bilinen eserleri arasında "Strategy and Ethnocentrism" ve "Critical Security Studies and World Politics" bulunmaktadır. Bu çalışmalar, güvenlik çalışmalarında eleştirel teoriyi ve post-yapısalcılığı kullanarak geleneksel güvenlik anlayışlarına meydan okuyan çalışmalar olarak güvenlik literatüründeki yerini almıştır.

BOOTH'UN HAYATI

1943 yılında doğan Booth, İngiliz uluslararası ilişkiler ve güvenlik literatürünün oluşmasında oldukça etkili bir teorisyendir. Booth'un akademik kariyerinin dönüm noktası, Aberystwyth Üniversitesi Uluslararası Politikalar Bölümünde Edward Hallett Carr Profesörlüğü görevi olmuştur. Bu pozisyon, Booth'un uluslararası ilişkiler alanında kendisini kanıtlamasına ve etkili araştırmalar yaparak adını duyurmasına zemin hazırlamıştır. Kısa zaman içinde Booth'un çalışmaları, dünya çapında ses getirmeye ve ilgi görmeye başlamıştır. Rhode Island'daki Deniz Harp Okulu, Halifax, Kanada'daki Dalhousie Üniversitesi ve Cambridge Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak görev yapmış olan Booth'un bu farklı deneyimleri, onun küresel etkisini ve akademik çalışmalarının Birleşik Krallık dışında da tanınmasını sağlayan etkenler arasında gösterilebilir. Özellikle, İngiliz Uluslararası Çalışmalar Derneğinin Kurucu Başkanı olarak Booth, pek çok akademik ödüle ve başarıya imza atmıştır.

Diğer taraftan Booth, geçmişte *Review of International Studies* ve hâlihazırda *Lynne Rienner Critical Security Studies* dergilerinde üst-

lendiği editörlük rolüyle uluslararası ilişkiler, uluslararası güvenlik, eleştirel güvenlik ve insani güvenlik gibi konulara ilişkin akademik literatürün gelişmesinde ve şekillenmesinde önemli paya sahiptir. Booth, Sosyal Bilimler için Bilgili Topluluklar Derneğine (*Society of Learned Societies for the Social Sciences*) ve 2006 yılında Britanya Akademisine seçilmiştir. Takip eden süreçte Booth ve eserleri, Soğuk Savaş sonrası "yeni (eleştirel) güvenlik" anlayışının oluşturulmasında temel yapı taşları arasında gösterilmektedir.

“

Ken Booth'un güvenlik çalışmalarına getirdiği en önemli yeniliklerden biri, "özgürleşme" kavramının merkeze alınmasıdır. Bu kavram, Booth'un "Critical Security Studies and World Politics" (2005) ve "Theory of World Security" (2007) gibi eserlerinde detaylı bir şekilde işlenmiştir.

”

“ÖZGÜRLEŞME” VE İNSANİ GÜVENLİK

Ken Booth'un güvenlik çalışmalarına getirdiği en önemli yeniliklerden biri, "özgürleşme" kavramının merkeze alınmasıdır. Bu kavram, Booth'un "Critical Security Studies and World Politics" (2005) ve "Theory of World Security" (2007) gibi eserlerinde detaylı bir

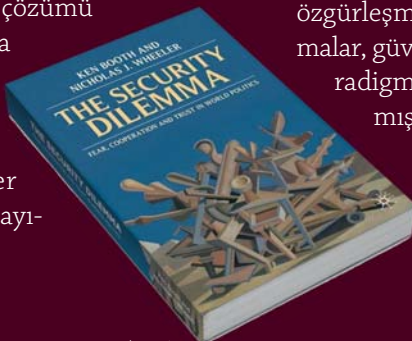

şekilde işlenmiştir. Booth, güvenlik kavramını, sadece devletlerin veya toplumların değil, aynı zamanda bireylerin de refahını ve özgürlüğünü içerecek şekilde genişletmiştir. Booth, insani güvenlik kavramını, bireylerin ve toplumların güvenliğini uluslararası güvenlik politikalarının merkezine yerleştiren bir yaklaşım olarak tanımlar. Critical Security Studies and World Politics (2005) eserinde Booth'a göre güvenlik çalışmalarında temel sorun, hâkim güvenlik anlayışı olan realizmin "problem çözücü" (*problem solving*) niteliği dolayısıyla güven(siz)lik sorununun parçası hâline gelmesidir. Dolayısıyla Booth'un pek çok eserinde devlet merkezli ve askerî kaygıları merkeze alan "yukarıdan aşağıya" yaklaşıma bir tepki vardır. Çünkü Booth'un eleştirel paradigmasında güvenlik, bireyden başlayıp insan topluluklarına uzanarak toplumun farklı aşamalarını kapsayacak şekilde, teorik ve pratik boyutlarıyla bir bütündür. Yani hâkim yapıların, süreçlerin, ideolojilerin ve yerleşmiş anlayışların dışında durmaya çalışan bir bakış açısı vardır. "Security and Emancipation" (1991) makalesinde ise Booth, yukarıdaki çıkarımına paralel olarak geleneksel güvenlik anlayışlarının, devlet merkezli olmaları nedeniyle bireylerin ihtiyaçlarını ve haklarını ihmal ettiğini vurgular. Booth'a göre gerçek güvenlik, bireylerin özgürleşmesi

ve potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirebilmeleriyle mümkündür.

Öte yandan Booth, "özgürleşme"yi, bireylerin ve toplulukların, kısıtlayıcı sosyal, ekonomik ve politik yapılar tarafından uygulanan baskılardan kurtulma süreci olarak tanımlar. "Theory of World Security" eserinde, özgürleşmenin, bireylerin kendi kaderlerini kontrol etme ve kendi güvenliklerini sağlama yeteneğini geliştirmeleri anlamına geldiğini vurgular. Bu yaklaşım, Booth'un güvenlik anlayışında merkezi bir konsepttir. Benzer olarak Booth, "güvenikleştirme" kavramı üzerinden, güvenlik politikalarının nasıl oluşturulduğu ve uygulandığı üzerine derinlemesine analizler yapar. "Security and Emancipation" makalesinde, güvenikleştirme sürecinin, bazı konuları olduğundan daha büyük bir şekilde öne çıkardığını ve bu durumun siyasi gündemleri şekillendirdiğini belirtir. Barry Buzan ve Ole Waever gibi Kopenhag Okulunun önemli temsilcilerine atıf yapan Booth'a göre güvenlik politikalarının ve uygulamalarının eleştirel bir şekilde değerlendirilmesi insan güvenliği açısından yapıcı bir süreci meydana getirmektedir. Ayrıca Booth'un Nicholas J. Wheeler ile beraber kaleme aldığı "The Security Dilemma: Fear, Cooperation, Trust in World Politics" (2007) eseri, insani güvenlik ve çatışma çözümlü konularında

oldukça büyük etki yaratan eserler arasında sayılabilir.

Her ne kadar akademik çalışmaları, temelde eleştirel güvenlik çalışmaları kapsamında insani güvenlik konularıyla öne çıksa da Booth'un literatüre katkıları bu çalışmalarla sınırlı değildir. Öyle ki Booth'un "ütopyan gerçekçilik" kavramı, 1991 yılında "International Affairs" dergisinde yayımlanan bir makalede ortaya konmuştur. Ütopyan gerçekçilik, uluslararası ilişkilerde idealizmle gerçekçiliği birleştiren bir yaklaşımdır. Teori, uluslararası ilişkilerin karmaşık yapısını ve dinamiklerini anlamada hem idealist hem de realist unsurları dikkate alır. Booth, bu yaklaşımla uluslararası ilişkilerde daha adil ve barışçıl bir dünya düzeni oluşturma umudunu gerçekçi bir temele oturtmayı amaçlamıştır. Ek olarak bu kavramın özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerin yeniden yorumlanmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

SONUÇ

Ken Booth'un insani güvenlik ve özgürleşme üzerine yaptığı çalışmalar, güvenlik çalışmalarında paradigma değişikliğine yol açmıştır. Bu yaklaşım, güvenliği sadece askerî veya politik bir mesele olarak değil, aynı zamanda bireylerin ve toplulukların refahı ve özgürlüğü olarak ele alır.

lulukların refahı ve özgürlüğü olarak ele alır.

Booth'un teorileri, güvenlik çalışmalarında devam eden tartışmalar için önemli bir temel oluşturur ve bu alanda gelecekteki araştırmalar için zengin bir kaynak sunar. Bu bağlamda Booth, güvenlik konusunu sadece savaş ve çatışma dinamikleriyle sınırlı bir alan olarak görmek yerine, bireylerin günlük yaşamlarını, ekonomik refahlarını ve sosyal adaleti de içerecek şekilde genişletmiştir. Bu perspektifle Booth, güvenlik çalışmalarının sadece teorik bir çerçeveye içinde kalmayıp pratik politikaların ve stratejilerin geliştirilmesinde de etkili olabileceğini göstermiştir.

Özetle Booth'un çalışmaları, akademik çevrelerde olduğu kadar politika yapımcılar ve uluslararası ilişkiler pratisyenleri tarafından da dikkate alınmıştır. Güvenlik politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında Booth'un önerdiği eleştirel yaklaşımlar, daha kapsayıcı ve birey odaklı politikaların geliştirilmesine katkı sunmuş, Booth'un teorik çalışmaları, güvenlik alanında yapılan uygulamalara doğrudan etki ederek uluslararası ilişkilerin daha geniş bir perspektifle ele alınmasını sağlamıştır. ■